

О.О. Василюк, Ю.І. Марко

ЗБЕРЕЖЕННЯ І НАКОПИЧЕННЯ ГЕНОФОНДУ МАЛОПОШИРЕНИХ ПЛОДОВО-ЯГІДНИХ РОСЛИН ШЛЯХОМ ІНТРОДУКЦІЇ

Кременецький ботанічний сад, м. Кременець, Тернопільська обл.

Ключові слова: рослина, ботанічний сад, колекція, інтродукція

На сьогоднішній день є актуальним питання збагачення різноманіття малопоширених рослин для нашого регіону. У Кременецькому ботанічному саду зібрана невелика колекція інтродукованих плодово-ягідних рослин (15 видів з 10 родин).

Таксономічний склад колекції (табл. 1).

Таблиця 1

Вид	Родина
<i>Actinidia arguta</i> Siebold et Zucc. Planch. ex Miq.	Actinidiaceae
<i>Actinidia kolomikta</i> (Maxim.) Maxim.	Actinidiaceae
<i>Actinidia poligama</i> (Siebold et Zucc.) Miq.	Actinidiaceae
<i>Actinidia purpurea</i> Rehd	Actinidiaceae
<i>Amelanhier ovalis</i> Medik.	Rosaceae
<i>Aronia melanocarpa</i> (L.) Elliot.	Rosaceae
<i>Chaenomeles speciosa</i> (Sweet) Nakai	Rosaceae
<i>Cornus mas</i> L.	Cornaceae
<i>Corulus maxima</i> Mill.	Corylaceae
<i>Maclura pomifera</i> (Rafin) Schneid.	Moraceae
<i>Elaeagnus multiflora</i> Thunb.	Elaeagnaceae
<i>Lonicera kamtschatica</i> (Sevast.) Pojark.	Caprifoliaceae
<i>Schepherdia argenta</i> (Rursh.) Nutt.	Elaeagnaceae
<i>Schisandra chinensis</i> (Turcz.) Baill.	Schisandraceae
<i>Vaccinium uliginosum</i> L.	Vacciniaceae

З метою оцінки адаптаційних даних рослин ведуться фенологічні спостереження [1].

Три види *Actinidia* – *A. kolomikta*, *A. poligama*, *A. arguta* висаджені у 1998 році, *A. purpurea* – у 2004 році. Ліани вирощуються на шпалері, висота рослин обмежується 3-4-ма метрами. Добре ростуть на відкритих і в напівзатінених місцях.

Першою почала плодоносити *A. kolomikta* – у п'ятирічному віці. Плодоношення щорічне. В залежності від погодних умов цвітіння розпочиналось в різні строки: від першої до останньої декади травня. Достигання плодів неодноразове і триває взагалі 1,5 місяця, з третьої декади липня по другу декаду серпня. Середня довжина плоду – 2,0 см, середня маса – 2,7 г.

A. poligama плодоносить із 2002 року. Дає щорічні щедри врожаї, плоди оранжеві, середня величина плоду – 1,5-3,5 см, середня маса – 4,3 г.

В *A. arguta* за всі роки зростання в ботсаду цвітіння не спостерігалось. Рослини цього виду вирізняються сильною інтенсивністю росту.

A. purpurea росте в колекції два роки. Веgetує з другої декади квітня по третю декаду жовтня. Середньорічний приріст пагонів 1-1,5 м.

Види *Aronia melanocarpa*, *Amelanhier ovalis*, *Chaenomeles speciosa* зростають з 1985 року. У них спостерігається рясне щорічне плодоношення. Добре ростуть на освітлених місцях на ґрунтах з помірно вологістю. Зимостійкість висока.

Lonicera kamtschatica. Вирощується з 1999 року, до ґрунту не вибаглива, переносить слабе затінення. Властиве раннє цвітіння: перша-друга декади квітня. Плоди починають достигати в другій половині травня. Плодоношення щорічне, але слабе.

Elaeagnus multiflora. Висаджена в 1994 році. Вимоглива до умов зростання, в холодні зими підмерзає, потребує укриття. Характеризується високою регенеративною здатністю. Цвітіння розпочинається в перших числах травня і триває два тижні. Плодоношення щорічне. Середня довжина плоду – 1,8 см, середня маса – 1,25 г.

Corulus maxima. Рослини висаджені в 2002 році, ріст повільний. Добре кушаться. Посухостійкі. В колекції є червонолиста форма. В 2006 році вперше плодоносили.

Schisandra chinensis. Вирощується на шпалері, вибаглива до вологості ґрунту. Щорічно плодоносить. Цвітіння розпочинається на початку травня. Достигають плоди в другій половині серпня – на початку вересня.

Schepherdia argenta. Зростають чотирьохрічні саджанці у вигляді розлогих кущів. Початок вегетації припадає на кінець березня.

Cornus mas. В колекції налічується чотири сорти: Вавіловець, Видубецький, Лук'янівський, Радість. Насадження 1998 року. До ґрунтів невибагливі, стійкі до шкідників та хвороб. Розмножуються насінням, відсадками, щепленням. Цвітіння розпочинається досить рано: в кінці березня або на початку квітня. Плодоносять усі сорти. Достигання плодів закінчується в вересні-жовтні. Середня величина плодів – 2,2-2,5 см.

Maclura pomifera. П'ятирічні рослини, висотою до двох метрів. В холодні зими підмерзають однорічні пагони. Загальний стан рослин задовільний. Початок вегетації – середина квітня.

Vaccinium uliginosum. Вирощується на кислих вологих ґрунтах. Цвітіння проходить в травні місяці. Плодоношення щорічне липень-серпень. Плід – округла ягода 1,2 см в діаметрі.

Вирощування інтродукованих плодово-ягідних рослин в умовах Кременецького ботанічного саду (Західний Лісо-степ) сприяє збагаченню генофонду даного регіону.

Надійшла 20.03.2008р.

УДК 581

В.П. Лисенко

РОСЛИНИ В ОПТИМІЗАЦІЇ ДОВКІЛЛЯ

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

Ключові слова: рослина, довкілля, технічний прогрес

Найголовніше завдання, яке я зобов'язаний виконати - привернути увагу кожної людини, що основа основ буття - Рослина.

"Зелений листок, вірніше хлорофілове зернятко, є краплиною в світовому просторі, в яку в один кінець притікає енергія сонця, а з другого – беруть початок всі прояви життя на Землі."

К.А.Тімірязєв

Рослини нас не тільки харчують, одягають, гріють, але і є елементом людського здоров'я і наснаги, окрасою ландшафту, естетичною цінністю. Я звернувся до висловлювань про Рослину К.А.Тімірязєва, Т.Г.Шевченка, К.М.Ситника, в яких кожне слово варте декількох томів.

Кожен повинен пам'ятати, що гарантом існування життя на Землі є зелена Рослина.

К.А.Тімірязєв говорив: "Життя Рослини – явище першочергового значення, від якого залежить благополуччя людей і навіть саме життя на Землі і далі продовжує – кожен промінь сонця не засвоєний зеленою поверхнею поля, луків або лісу – багатство втрачене назавжди і за розтрату якого більш освічений нащадок коли-небудь осудить свого недбайливого предка". За даними ЮНЕСКО кожної хвилини людство планети покриває асфальтом, цеглою і бетоном 44 га суші і вирубує 22 га тропічного лісу. Про яке майбутнє людства можна говорити?

Т.Г.Шевченко писав: "Без повного розуміння краси людина не в змозі побачити всемогутнього Бога в дрібному листочку маленької Рослини. Ботаніці необхідне захоплення, а захоплення це здобувається тільки завдяки глибокому розумінні краси, нескінченності, симетрії і гармонії в природі."

Президент УБТ, академік К. М. Ситник наголошує: "Я не жалкую, що став ботаніком, ба бачу, як з кожним днем моя улюблена, добра, древня наука молодіє, розширює свої кордони, стає потрібною, вірніше необхідною не тільки нам, вченим, а і всім людям, всьому нашому суспільству".

Технічний прогрес, урбанізація, безмірне, необдумане використання хімічних речовин в усьому світі і навіть всякого роду релігійні свята (вербна неділя, зелена неділя), а також новорічні свята негативно впливають на Рослину. Знання повинні бути спрямовані на виховання патріота Рослини. І тому ми пропонуємо, щоб кожна людина обов'язково володіла ґрунтовними знаннями з ботаніки поетапно – дитина, школяр, студент, пенсіонер. А для цього необхідно, щоб курс "Ботаніка" вивчався у всіх навчальних закладах (школа, технікум, університет) згідно оригінальних програм. В багатьох країнах світу священними є різні тварини, а Україна повинна виступити ініціатором: "Рослина – священна" і слово Рослина завжди повинно писатися з великої літери.

Це не означає, що будь-яку Рослину не можна зірвати або зрізати. Зовсім ні. Це означає, що до Рослини повинно бути особливе відношення і щоб кожна людина завжди пам'ятала, що тільки завдяки Рослині існує життя на Землі.

Особливі вимоги повинні бути пред'явлені до особистості лектора з ботаніки. Це повинна бути людина з особливою аурою, багата знаннями, яка є активним провідником і патріотом кожної Рослини зокрема. А її власний приклад саможертви поставав як унаочнення відомого вислову з Нового Заповіту: "Віра без діл мертва" і щоб віра цієї людини була і широкою, і живою.

Надійшла 25.03.2008р.